

Архивска грађа о Јеврејима у Србији.

Написао врховни рабин Др. П. Алкалај, Београд.

Овом приликом доносимо даље податке из Државне Архиве,¹⁾ и то такве који су, на жалост, пропали за време рата, али су, срећом, сачувани у појединим научним испрживањима Г. Тих. Р. Ђорђевића, која је он обрађивао у разним својим студијама и написима. Г. професор Ђорђевић ми је љубазно ставио уу грађу на расположење, да је објавим у Јеврејском Алманаху, пошто јој је тоу најгодније место за публикување. Такав Алманах и треба оа, у својим радосиља, сачува историске и културне податке и документа, који се тичу Јеврејства у нашој држави.

Ови су архивски подаци пропраћени и коментарисани од стране Г. Ђорђевића у његовој књизи „Из Србије Кнеза Милоша“, у нарочитој глави, под насловом: „Јевреји“. (Стр. 152—163).

Иако бисмо имали да овој синтези Г. Др. Ђорђевића одамо неке своје примедбе, објашњења и доцуне, ми за сав одајемо паж посаа и само ћемо изложити, без икаквог коментара, хронолошки редом, силе изворе за грађу историје наших Јевреја, јер држимо да је прва и важнији објектис покупити што већу грађу, да би се, ма и у најширим контурама, могла конструисати историја Јевреја у нашој држави.

*

1.

9 маја 1824 године пише из Београда Ђорђе Шевровић Кнезу Милошу: — »Ове недеље дођоше два татарина: Први ферман ради кадџе да ресим од 40 пара 100 гроша више да не би узео. Суда преко кесана прегледати и по закона (!) И, даље, други татар донесе ферман ради ђумрук тарифа и Чифути да престану од сваке службе царске свуда по царској држави, тарифа нова само због московске стоке и московских поданика«.

(К. К. Цародне канцеларија 1824)

2.

10 маја 1824, пише из Београда Јован Обреновић Кнезу Милошу: — »Јучер, пошто смо ми овде дошли, дозвоа је чествти везир све Чивуте овдашње и прочитао им је царски ферман, с којим искључавају се сви Чивути отправања какове ли буд царске службе, особито ђумрука каквог му драго рода, и определиће се на њино место Христијани Следством истог фермана измењен је Чивутии, тамницџа овдашњи, и његово место занимао

¹⁾ Види Јеврејски Алманах, III, Др. Алкалај, Архивска Грађа о Јеврејима у Србији.

је Ђорђе Базрђан баша везиров, само за време док се други нађе, који ствар разумева.»

(К. К., Јован Обреновић 1824).

3.

„Тештер арачки вароши Београдске 1825. лета“. — [За 1825. годину сачувао се: »Тештер арачки вароши Београдске«, из кога се види колики је био број еснафа, чланова еснафа и број арачких глава те године. На крају овога »тештера« налази се извод, у коме је назначен само број арачких глава. Томе изводу, који ја за 1825. годину саопштавам овде у целини, додајем још рубрику: »Број чланова еснафа«. Што је овај број мањи од »числа арача«, то је због тога што су у число арача, код појединих залатија, ушли и браћа, синови, калџе, ортаци, и шегрти (код касана чак и чобани) њихови као арачке главе, који се нису сматрали за чланове еснафа, а улазили су у арачке главе]:

Ред. број	Число арача	Попис свију еснафа глава арачких	Број чланова еснафа мајстора)	Број до-маћина	Напомена
1	101	Еснаф бакалски	60		
2	28	„ ковачки	11		
3	7	„ оланчарски	6		
4	112	„ абаџијски	39		
5	36	„ магазијски	25		
6	31	„ мумџијски	13		
7	93	„ папџијски	38		
8	13	„ куџџијски	9		
9	26	„ турџијски	10		
10	97	„ ћурџијски	40		
11	199	„ болџијски	87		
12	19	„ мутавџијски	7		
13	9	„ боџијски	5		
14	10	„ грнчарски	6		
15	28	„ калџијски	14		
16	70	„ дунђерски	27		
17	39	„ симиџијски	12		
18	273	„ терзијски	90		
19	70	„ ћеримиџијски	--		Овде је само списак људи, а мајстори нису издвојени.
20	19	„ ћучиџијски	7		У изводу стоји само еснаф ћучиџијски, а у тештеру на додатном месту „Еснаф ћучиџијски и самарџијски“
21	240	„ и (самарџијски) механиџијски	85		
22	10	Клер црковни	—		
23	22	Еснаф јогурџијски	10		
24	70	„ касавски	18		
25	21	„ баштованџијски	12		
26	18	„ берберски	6		
27	169	Варошани равних начина житељи			Број домаћина није могућно извести.
28	41	Конџ Јего Сјаџелства			
29	208	Јевреји			

Ред. број	Число арача	Поне свију еснафа глава арачких	Број чланова еснафа мајстора	Број домаћина	Напомена
30	638	Страни и бењари у вароши живушчи			Број домаћина није могуће извести.
31	280	Сава-махала		155	
32	40	Батал-џамија		91	
33	27	Палилула		70	
	3229	Арача по 3 кр. 12 пара наплаћено			

4.

„Тештер арачки вароши Београдске 1827. леша“. — [И за 1827. годину очуван је Тештер арачки вароши Београдске из кога вадим исте податке и на исти начин као и за годину 1825]

Ред. број	Число арача	Преводим суму из свију еснафа	Број чланова еснафа мајстора)	Број домаћина	Напомена
1	1342	Бењари у Београду живушчи и јањаније			Број домаћина није могуће извести.
2	156	Еснаф болтацијски	60		
3	60	" лончарски	27		
4	120	" папудијски	42		
5	379	" терајски	92		
6	122	" абацијски	35		
7	249	" механијски	100		
8	128	" бјалски	68		
9	96	" ђурчијски	36		
10	70	" магавацијски	33		
11	25	" калпацијски	14		
12	21	" тудекцијски	8		
13	17	" мутаџијски	9		
14	12	" бојацијски	7		
15	14	" кујунџијски	7		
16	13	" џучицијски	6		
17	105	" касабски	24		
18	75	" дунђерски	45		
19	43	" ковачки	17		
20	29	" умџијски	17		
21	47	" смицијски	18		
22	29	" баштованџијски	18		
23	43	" јогурџијски	15		
24	171	Варошани разног реда			
25	239	Јевреји			
26	27	Еснаф берберски	7		
27	11	" чарукијски	6		
28	9	" грнчарски	3		
29	44	Двојани Јего Свјателства			
30	15	Терамџије	3		
31	4	Ајаси		4	
32	319	Сава-махала		178	
33	206	Палилула		111	
34	36	Батал-џамија		22	
	4276	Арачи по 3 гр. 12 пара	14110,32		

Овде саопштавам извод занимања и заната ван еснафа:

Тек број	Занатлија	Изрођени равног рода	двор. Јего Свија- телства	Јевреји	Београди у Београду живућни и београди	Саван- механи	Бата- лампа	Пазула	Свсга
1	рабадија	5	1		4	7		6	28
2	аласа	2			2	1			5
3	дунђера	3			27	5	1	2	38
4	асуџија	8			1	2	1	2	14
5	анчаја	2	2						4
6	бакала	4		3		1			8
7	капамација							1	1
8	сакација	2							2
9	табака	1			3	4		1	9
10	шалитриција							4	4
11	курчија	5						2	7
12	свирча								—
13	механија	7		2		13		10	32
14	мутавија								—
15	тутунџија	2		1					3
16	набанта	3				1			4
17	самарџија				1				1
18	тамиџија								—
19	кочијаша				1	4		1	6
20	качара					3			3
21	терзија	1		16		3		1	21
22	касана							3	3
23	ужсара					2			2
24	папуџија	1							1
25	ташџија	4							4
26	ткача	1							1
27	абација	5			1				6
28	воденичара								—
29	пољска					1		1	2
30	колара					3	1	5	9
31	кокичара	1							1
32	бантолана					6			6
33	брадвара								—
34	шупера	2							2
35	шурџија								—
36	грнчара	1							1
37	догрмаџија	1							1
38	кованџија	1							1
39	учитеља	2				2			4
40	клисара	1							1
41	ђакона	1							1
42	малера	1							1
43	амала	1							1
44	симиџија	1							1
45	магаџија	1				1			3
46	калпаџија	1				3	1		4
47	туфегџија	1	1						2
48	трговаца	1			7				8
49	ћерамиџија	1			2	1			4
50	вишегџија					1			1
51	баџрџана		1						1
	За пренос,	74	5	22	49	64	4	39	257

Тек број	Занатлија	Варшави равног реда	Двор Јего Сија- телства	Јевреји	Београду живућима и Јевкери	Сава- мажана	Батал- цаија	Паличула	Свега
	Пренето :	74	5	22	49	64	4	39	257
52	сеива		4		8				7
53	меулицја		1						1
54	кефеција		1						1
55	подрумција		1						1
56	асталција		1						1
57	воденичара		1		2	4			7
58	баштована		1		1			16	18
59	винорација	1	1		1	8			6
60	полицаја		1						1
61	телала			1					1
62	казаса			5					5
63	тенећеција			1					1
64	сарача			1					1
65	хеџима			1					1
66	лекара				1				1
67	кирајдија				19	8			27
68	овчара				1		2	3	6
69	ћумурција				2				2
70	кујунција				1				1
71	кадрмција				10				10
72	кпадија				1				1
73	екмеција				6				6
74	скелегија				1				1
75	слуга					20		4	24
76	гајдација				1				1
77	говедара							2	3
78	кечеција					1			1
79	пандура					3		1	4
80	ковача					1	2	1	4
81	грнчара					1			1
82	млекара						1		1
83	чесмеција						1		1
	Свега :	75	17	31	98	107	10	66	404

Напомена. — У број Јевреји занатлија треба додати још двадесет и две особе: учитеља, понова и ђака, које су забелешене уједно.

5.

23 децембра 1832, пишу из Пожаревца „Јевреји Пожаревачки“ Кнезу Милошу: — »Принуждени јесмо пред Ваше Сијателство коленоприклоњеним приступити и милостиву Вашу десницу и скут љубити који се далас на ниједну страну ослонити немамо кромје на Бога и на Вашу Светлост надежду имајући да би сте благоизволели милост обратити на нас. Због пореза и проче дације, јербо смо нас осмина са свим сиротиња. Смјљујте се шедрољубиви покровитељу на нас који се свагда за Ваше здравље и светле фамилије Ваше Богу молимо. Остајемо у надежди Вашему Сијателству . . . <

(К. К. Нах. Пожаревачка 1832).

6.

26 августа 1833, пише из Шапца Саломон Азријел, хирург Кнезу Милошу: — »Ниже подписани усуђујем се као прави син Србије целивати свјетљешии скут и милостивјејшу десницу и молити Вашег неочењеног милосердија, будући сам по височајшем дозволенју прошастог лета дошо овде у Шабац и почео болне, који су ме позивали лечити. Но будући да многи још и не разумевају, пити се оснивају и најмање на докторство. Зато остављам па Ваше свето правдољубије. Како онде гди слабо занат пасира човек нужно живити мора, а особито су заната тога пуждни. Зато се ја усуђујем целивати Вашој Светлости штедри скут да би се и па мене као и па проче сироте прострео, и да би ми од вароши шабачке макар колико уречене плате благоволели одредити, за које се и ја обећавам свроте и ко нема одкуда да плати и без плате лечити, за то остајем у надежди височајшег помилованија. А к тому ако би се и те милости лишио, оно поне толико усуђујем се молити да би ми дозвољети благоволели у Београду лечити.«

(К. К., Нах. Шабачка 1833.)

29 августа 1833, издао је на ову молбу Кнез Милош слесће: — Рјешеније: — Упуђује се општина шабачкој да га она за плату погоди, ако добровољно хоће.«

(К. К., Нах. Шабачка 1833.)

7.

28 децембра 1833, — пише из Пожаревца »Аврам Исаковић Јеврејин« Кнезу Милошу: — да је дошао у Пожаревац пре 6 месеца из Софије, где је имао два дућана и 30.000 гроша у есману. Кад је дошао Караџејзин син у Софију, а он, како су који знали, опако су распарчали што је било у дућану, а у 30.000 гроша имао сам дућан 13.000 гроша којекоме, које ја дојста не нићарим, али немам откуда да исплатим, а дужници не престано долазу за повце«. «Зато припадам покорно, да би ми учинили милост, дати ми једно нарче писма, да не би ме дужници за време дирали.«

(К. К. Нах. Пожаревачка 1833.)

8.

15 јуна 1834, No. 1641, пише Суо Нароши Србски Кнезу Милошу: — »Суд окружија и вароши Београда писмом својим од 29 маја т. г. Nr. 496, исвестио нас је да у Београду у јеврејској аври од давни времена обичај би да су ради кусура и њипих просјака с печатом тугорским, кад од олова, а кад од воска, имали неке знакове, које је знакове каса авре јеврејске од недеље до недеље у добром повцу палмаћивала. Но будући да су Јевреји видели да су им се у оба ова знака злоупотреблевија чинила, то је пре два месеца о том суду београдском

предстало обштво јеврејско с молбом да им се допусти неке знакове од жуте тенејке ради речених потреба од једне паре и пет пара оградити за једно 300 гроша, додавши и то да су на ово и од честитог везира дозволеније добили. — Уважавајући речени суд како молбу реченога обштества тако и дозволење везирско, и узевши у призрење и пређашње њине обичаје допуштво им речене знакове њине до 300 гроша начинити и, само у аври и међу њиним просјацима, употребљавати. Но ови знакови унуте се пекако и у чаршију, које случајно председатељ суда београдског, Тодор Бојанић, пославши да му се салата купи и добивши у кусуру од једног гроша једну жуку јеврејску пару, дознаком одмах у суду обзнаи и наредба се у суду учини те се сви ови јеврејске авре знакови покупе. — На питање реченог суда зашто су их у чаршију упустили, одговорило је обштво јеврејско да то са знањем њиним није учињено, но да су просјаци њина, не имајући ситних пара, а куцујући у чаршији леба и лука, принуђени били ове знакове у залог оставити, док добре паре оном допесу, коме су их зајужали. — Исти суд београдски јавио пам је да се речени знакови јеврејске авре у тамошњој чаршији нашло и покупило до 13 гроша, а у каси авре јеврејске 312 гроша и 35 пара заједно с горњих 13 гроша и да је све те знакове покупио и узаптио и приложивши неколико знакова речених комада, иште од нас наставленије како му у томе смотренију поступи ваља. На које питање реченога суда, не знајући му Суд Народни довољнога решења дати, усуђује се иступвар Вашој Светлости, ради височајшега у томе призрењају благоразмотренија, с најдубљим страхопочтанијем представити, попиљући речене знакове <

6 јула 1834, Nr 2011, оав је решење Кнез Милош: — да одобрава да Јевреји имају својих знакова за поткусуривање, али с тим да се они само у аври употребљавају, а никако у чаршији, и да ће који више таквих пара градио буде него што им је дозвољено и онај чрез кога се такове паре до чаршије провук, без сваког изјатија оловом заливен бити <

(К. К. Нх Пожаревачка 1829.)

9

29 јула 1834 пише из Пожаревца Менахем Евреј Кнезу Милошу: — да је пре три године страдао у Ћуприји од Турака, који су га похарали преко ноћ, те је морао пребећи у Пожаревац. Због тога моли Кнеза Милоша да поради да га кредитори причекају за дуг.

(К. К. Нх Пожаревачка 1834)

10

30 јуна 1835 године пише из Београда Вучић Петрић Кнезу Милошу: — Овдашњи варошани од толико година чуње кулук, кад и где што потребује, а Чиџути од толико година

кулдука не дају, не знам зашто, пак је нашим људима противно, што и они, т. ј. Чифути, кулук не дају, за које питам Вашу Светлост хоћемо ли и њих на кулук игонити, требаће нам да помогну сад око купљења сена, или да их не дирамо «

(К. К., Београдски Коњак 1835).

11.

3 септембра 1835, *Nr. 912*, илше *Исправничесиво Округија Београдског Соселу*: — »да се овде у Београду налази један Јевреј, по имену Арон Елма, који је из Букурешта, имајући и пасош од тамошње власти, овамо дошао и знаде солдачке цокуле правити и препоручује се, ако би каквих младића или солдата било, учити цокуле правити, да бв их он рад истоме занату учпти «

(Држ. Савет 1835).

12.

31 децембра 1835 године, *Nr. 46*. — *полковник Стефан Стојановић из Неготинска јавља Кнезу Милошу*: — »Неки Шлија Бороговац, Јевреј и мајстор од еполета, са своја ч четири друга из Букурешта, јучер, донавши овде у Неготин, данас преко Зајечара, с дружином својом у Крагујевац отишао је. Он се изјасњава да по упуштванују Господина Михаила Германа у Србију долази.«

(Кнеж. Канц. Пах. Неготинска 1835)

13.

5 јуна 1836. године *илше Кнез Милош Стефану Стојановићу, полковнику у Негошину*. — »Будући нам је потребан онај способни шнајдер из Видина, то препоручујемо Вам да се постарате час пре послати нам га овамо.«

(Кнеж. Канц. Пах. Неготинска 1836).

11. јуна 1836. године, *Nr. 404*. *оговара Стефан Стојановић Кнезу Милошу*. — Да је Лазара Јевреја, шнајдера из Видина, позвао, али да је он одговорио да је заузет оделом Ђехаја бега, и да ће, чим га, за 10 дана, сврши, доћи у Неготин, одакле ће се упутити у Пожаревац, Кнезу Милошу.

(Кнеж. Канц. Пах. Неготинска 1836).

9. јула 1836. године *илше Стефан Стојановић Кнезу Милошу*. — Да је шнајдера Лазара преко свог ађутанта звао, али да овај није могао доћи, нешто због послова Ђехаја бегу, а нешто због тога што му Ђехаја не да тескеру. Због тога је, видећи да је шнајдер Кнезу Милошу неопходан, молио писмено Ђехаја бегу, да шнајдеру допусти на неко време остати у Србију, и он је, најзад, допустио, те га са четири калфе шаље преко Милановца у Пожаревац.

(Кнеж. Канц. Пах. Неготинска 1836)

14.

15 јуна 1836, *№. 248*, пише из Зајечара Исправничества Окружија Црногорског Совету: — да су неколико Јевреја из Видина овде у Зајечар дућане од житеља овдашњих под кирију поузимали и овде трговину своју имајући обтавају, а проца им фамилија сва у Видину живи. Тако истима Јеврејима има како су овамо дошли сада о прошлом Ђурђеву дне већ две године, и није до сад од њих ништа наплаћивано, нити су у пореском тефтеру стављени«. За тим Исправничество пита хоће ли и на њих о овом Ђурђевском полгођу што порезе ударити.

27 јуна 1836, *№. 1464 А. одговара Совету* — да је учинио о овоме представленије Кнезу Милошу, и да је он одговорио »да се порез на исте Јевреје, на трговину као и на меане, по 6 талира на годину удари«.

(Држ. Савет 1836.)

15.

29. септембра 1836, године пише Алекса Симић из Београда Кнезу Милошу. — »Јутрос послао сам Вашој Светлости по доктору Монастирлији ону чоју, што смо из Беча добавили за Вашу Светлост. Сад покорњејше јављам Светлости Вашој да сам од оне беле чоје одсекао за кесу на калпак Ваш колико је требало, јербо пре тога писмо могли наћи овде ни беле чоје, ни белог атласа, а кад калпак буде готов, послаћу Вам га одмах с перјаницом новом заједно, која је готова и донешена овде«.

12. октобра 1836. године пише Алекса Симић из Београда Кнезу Милошу — »Данас по Вуду и Пери Милетином веспокорњејше пиљем Вашој Светлости калпак и перјаницу и четири фунте клободана, који сам набавио по заповести Вашој за оне новце, које сам од продатог руског клободана узео, од којих претекло је код мене девет цванцика.

»Нови фес Ваше Светлости, који се овде прави, није још готов из тог узрока, што је Чифутин покварио један вез, који треба на фес одозго да дође, па сад прави други«.

(Кнеж. Канц. Београдски Конак 1836.)

23. октобра 1836. године пише Алекса Симић из Београда Кнезу Милошу. — . . . Овом приликом веспокорњејше шаљем Вашој Светлости Ваш нови фес, који је овде калпацлија правно«.

(Кнеж. Канц. Београдски Конак 1836.)

16.

5 маја 1837 године, *№. 1552*, пише Кнез Милош из Крагујевца Јовану Обреновићу: — »Овдашњи шнајдер, Јеврејин, долази тамо к Вама да узме мере за униформе, како од војених, тако и статских чиновника, којима ће он, и по изданом пропису, униформе направити. Препоручујем Вам, дакле, да објавите та-

мошњим чиновницима да је инајдер дошао узети мере за грађене униформи. «

(Кнеж. Канц., Јован Обреновић 1837).

17.

13 септембра 1837, *Nr. 747*, ишише *Исправническо Окружија Крајинског Кнезу Милошу*: — »Одговарајући Исправничество Крајинско на височајше предписаније Ваше Светлости Милостивјејшег Њаза и Господара нашег од 22 августа т. г., *V. Nr. 3385*, касателно оних поданика турских који би из Турске у Србију долазили, а путне тескере имали не бја, или би пак више од годину дана у Србији бавили се, па тескеру не променули, да се ти к Вашој Њажевској Светлости шиљу, издано; најучтивје јављам да се у Окружију Крајинском таквих турских поданика не налази окром у Неготину и Кладову неколико из Видина Јевреја, који дућане држе, но ти своју дацију у Видину плаћају, премда од више година овде живе и своји трговину воде. У будуће пак, ако би се по височајшем пропису турских поданика овде појавило, то ће такове исправничество неотложно Вашој Светлости оправљати. «

(К. К. Нах. Неготинска 1837).

18.

8 септембра 1839, *V. Nr. 1959*, ишише *Наместническо Попечителству Внутренних Дела*: — »Обштество јеврејско у Београду предало је Наместничеству прошеније, молећи се да се Јеврејима дозволи у дане недељне отвараи дућане, или ако не то, да им се друго какво олакшање учини. Наместничество, узевши предмет овај у разсужденије, са согласјем Совета решила је да се просба Јевреја не уважи, из узрока што, док би даним им дозвољенијем к отварању дућана у недељне и празничне наше дане нарушили празновање недеље и празника и повредили уредбу у том смотрењу издану, којом се обдржавање оних препоручује. Олакшица друга пак не може да им се учини због тога што је правителство наше издајући речену уредбу имало и њих у виду, «определивши вторник за пазарни дан нарочито њих рада.

»Сообштавајући дакле решење ово Попечителству Внутренних Дела, Наместничество препоручује му да оно о том речено Обштество извести. «

(Министарство Унутрашњих Дела 1839).

19

5. децембра 1840. године ишише *сенаф терзијски у Београду Кнезу Михаилу*: — »Како год што су сви овдашњи сенафи због незаведеног поретка и неположених правила својих до сад из многих узрока и многе неугодности претрпели, тако је исто и наш свеподањејше долеподписани, у Београду настојећи, терзијски

еснаф веч од више година од стране овдашњих дућанџија јеврејских не у малој мери и све то више притешњен, тиме што поменути Јевреји, који вообште сваки своју дућанску и осим ове другу трговину и радњу притјажавају, видећи да се ни у једном еснафу поредак не заводи и да њима, осим свију осталих еснафа, наш еснаф најприметнију корист приети може, не само од правих мајстора калфе претамљују и такове код себе, да им за њихов рачун раде, обдржавају, већ и оне еснапе, које им калфе наше израђују, јавно по својим дућанима, као и сами терзије, који су занат свој као шегрти, калфе и после признани за мајсторе, изучили, продају и со тим свима нама, а најпаче онима, који су помеђ нама најсиромашнији прекомерно украћење уживљења наносе.

»Од свију предпоменутих Јевреја, против којих ми с препорноком тужбом предстајемо, ниједан није терзилук учио, нити је правлно у еснафу за мајстора признан, већ сви идући на нашу коначну пропаст, наше калфе, као што је наведено, претамљују, те их по својим собама, да кришом раде, обдржавају и таковим их поступком развраћају, да сваку послушност и покорност правим мајсторима отдавати отричу.

»Наш еснаф, састављен из више од 90 мајстора, а ниједан од нас осим једне угле другога уживљења нема, а сви смо поред свега, што као и већа част београдских житеља, у гривтовима никаквих добара не притјажавамо и својих сопствених дућана немамо, већ знатну кривију плаћајући у туђим бинама седимо, с надлежним данком обтерећени и из једнаственог тог пачина радње (терзилука) себе и задружину своју обдржавамо. А на против Јевреји, познати као трговци, у стању су и другим начином радње живити, нити би им пујдно било, да то из злобе не чине, наш занат побијати, и против нас, који смо и с друге стране, што се сад више европејске неже ли турске хаљине носе, угњетени, разних струка убвточна измишленија употребљавати.

»У оваковој, као што је наведено, крајности находечи се, и да се не би ово злоупотребилије, чрез небреженија нашег од стране Јевреја, на нашу и коначну пропаст умложило, по закљученију еснафском, отважили смо се и Вашој Светлости верноподано обратити се свепокорњејше молечи, да би чрез надлежне власти, како претпоменутих овдашњих Јеврејима, који нам у занату нашем велику штету наносе, препјаствовати, да у својим трговинама готове сашивене еснапе не продају, тако и сваком оном који га учио није, ил за мајстора у еснафу признан није, да га нигди кришом, осим јавно код право мајстора, под строгу казну, радити не сме, благонаклоно и милостивјејше украћити не отрекла се; а што се тиче оних еснапа, које су претпоменути Јевреји до сад предуготовили и у свој дућан на продају сместили, за такове се ми сви обвезујемо, да ћемо им, по праведној процени еснафа нашег и трговачког, колико год вредни буду, уједнички драговољно платити».

(Државни Савет 1841)

31. децембра 1840. године, В. Nr. 2690 ише Кнез Михаило Совету. — »Као што је Совету познато још нису никакве уредбе установљене за трговачки ред и за еснафе у отечеству нашем. Равно је и то познато Совету, да због оскудности у положителним правилима у овим важним струкама, до сад је многе неугодности трговина отечества нашег трпила, и еснафи наши били су много препјатствоватни у совершеном упражњавању дела својих.

»Обстојателства ова дала су повод да ми је еснаф терзвјски у Београду налазећи се поднео % приложено прошеније.

Све ово узимајући у расужденије, ја се палазим побуђен препоручити Совету, да он обрати своје внимавије на предмет овај и да на конач тај определи једну комисију, које ће дужност бити да уредбе за трговачки ред и за ове еснафе у отечеству нашем, прво од Београда почивући, сочини, имајући између прочег и то мотрити да уредбе ове стању нашем сходне буду«.

1 фебруара 1841 године Nr. 1097. од 1840. године ише Совету Пошкителство Внутренних Дела. — »Спроведено Совету с писмом Њихове Светлости Књаза од 31. декем. 1840. В. Nr. 2690. прошеније трговачког (!) еснафа обштине београдске узевши Совет у расужденије тога је мишљења, да се касателно положителних правила за трговачки ред и остале еснафе у отечеству нашем Управителству Вароши Београдске препоручи да оно речени предмет чрез поједине еснафе предузети, о томе међусобно посаветовати се. правила она која су до сад при себи имали и набљудавали обстојателно списати, а и друга нова, која би за сходна наши к онима додати, па по том сврху миценија својих Совету својим путем представљеније, даљег решенија ради, поднети ускори.

»При чему прикључавајући Совет у вопросу стојеће прошеније препоручује Попечитељству да оно изволи по преднаведеном поступити«.

14 јуна 1841. године И. Nr. 2229. и И. Nr. 2119, 2225, 222 ише Попечитељство Внутренних Дела Совету. — Сходно препоруки Високославног Књажества Србског Совета од 1 фебруара т. г., Nr. 1097, од године 1840. изтребовало је Попечитељство Унутренних Дела средством Управитељства Вароши Београдске правила свију еснафа ових приложена овде % у 12 комада, која шље Високославному Совету на даље употребљеније.

»К овима прилаже Попечитељство Внутренних Дела још два акта: један од стране механицја смедеревских обезателство, који је Попечитељство Правосудија попечитељству овом доставило. а други, који је Началничество Окружија Шабачког поднело и којим желања своја механицје и екмкције шабачке, касателно еснафа њиног излажу«.

(У прилогу има, међу тим, десет нацрта разних еснафских уредаба београдских еснафа и три нацрта из других вароши Србије!).

1) Види: Тих. Р. Борђевић, Архивска грађа за занате и еснафе у Србији од другог устапка до еснафске уредбе 1847 године (Српски Етнографски Зборник, Пг. XXXIII, стр. 166—189).

20.

9. јула 1845. године пише *Попечителство Внутарних Дела Совету* : — »Обшество београдско посредством Управитељства Вароши Београда поднело је попечителству овоме прошење, којим жалећи се да велико угњетеније у трговини због долазећи и умножавајући се Евреја трпи, који су, вели, спољашње радње, магазе, коже, ћурчиљук, брашно и проче заузели, у исто време моли да би се ове оволике радње страни Евреја ограничиле и тиме грађанству нашем од стране правителства у помоћ притекло

»Попечителство није могло засад обштини по предмету овог молбеног захтевања њеног никаково удовленије учинити зато, што не има никаквог правила, на које би се основати могло. А да ова секта људи све трговине наше и особито ове у Београду у њиховим предпрјатјама трговачким јако убије и упропашћује, о томе је и само попечителство уверено : но како се за сад Еврејима никаково ограниченије у предозначеним радовема трговине овдашње поставити не може, а како је опет са друге стране ово за наше трговце необходимо нужно да се у колико год учини, попечителство је изискало списак свих овде наодећи се сталних и привремених Евреја и такови овде % у прилогу доставља Високославном Совету, да би он по овоме при считавању устројенија еснавског и преднаведена обстојателства у привреније узети и потом у једно расудити благоволио, неће ли се моћи устројењем истим ограничење какво за Евреје у трговини поставити <

(Списак Јевреја у Београду 1845. године.)

По приложеном списку било је 363 јеврејских породица са 410 муњких и 677 женских глава ; 120 породица имало је својих кућа, остале су биле кирајнице турских кућа.

По занимању били су :

1. Ситничари (дућаније)	47
2. Кожари	30
3. Болтације	29
4. Сарафи	8
5. Тенечејије	6
6. Торбари	5
7. Шпекуланги	5
8. Иглари	4
9. Терзије	4
10. Шнајдери	3
11. Криачи	3
12. Црквени чауши	3
13. Самсари	3
14. Трговци с брашном	2
15. Попови	2
16. Бади	76
17. Скитнице	86
18. Гробари	4

19. Габели	3
20. Шахтери еврејски	4
21. Алвацје	17
22. Учители	3
23. Механици	5
24. Казаси	36
25. Надничари	81
26. Апотекари	1
27. Дуваници	17
28. Прекуници	69
29. Трговци	216
30. Типографи	6
31. Јогутици	18
32. Свирачи	21
33. Млекари	28
34. Телали	102
35. Чауши гробарски	2
36. Хазан црковни	1
37. Учитељ „	3
38. Служе „	41 ^{*)}
39. Просјаци	27 ^{**)}
40. Без занимања	67 ^{***)}

(Држ. Савет 1845.)

Religija Izraela.

Ono u čemu se zapravo razlikuje religija Izraela od ostalih religija, mora da se traži u biću Bogu, koji se lično objavio svom narodu i koji traži od njega način života, koji odgovara njegovom duhovnom biću kao pravednom i pomirljivom Bogu. Razlika između jevrejskog Boga i Boga ostalih naroda je ta, što on ne traži žetve, već zahteva, da se čini, što je pravo, da ljubav vlada i da se pokorimo Bogu.

(ROBERTSON SMITH: Das Alte Testament, seine Entstehung und Überlieferung, Freiburg i. B., 1905. str. 284.)

*) Овај број не представља људе који су без већ и са породицама.

***) Дто

***) Дто